

Σημείωμα

ΠΟΣΟ ΚΟΝΤΑ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΦΘΑΣΟΥΜΕ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

Του Ανδρέα Ανδριανόπουλου

Σε περιόδους μεγάλων κρίσεων είναι φυσικό να αναζητούνται καινούργιες – ανατρεπτικές καμιά φορά – πολιτικές για το μέλλον. Η στενότερη προσέγγιση Ελλάδας – Ρωσίας αποτελεί άλυτο γρίφο από την εποχή της Πρωθυπουργίας Κων/νου Καραμανλή ακόμη. Σε μια εποχή δηλαδή που υπήρχε ακόμη Σοβιετική Ένωση και που τέτοιες στενότερες σχέσεις σηματοδοτούσαν περίπου τεκτονικές ,μετακινήσεις για την διεθνή πολιτική αρχιτεκτονική. Η περίφημη Οστ Πολιτική του τότε Γερμανού Καγκελάριου Βίλλυ Μπράντ είχε εξάψει αρκετά τις πολιτικές διάνοιες της εποχής. Το άδοξο πολιτικό τέλος λίγο αργότερα του Μπράντ επιβεβαίωσε προγενέστερα την άποψη του Χένρυ Κίσινγκερ (Diplomacy, Simon & Schuster, 1994) πως οι ΗΠΑ δεν μπορούν γεωπολιτικά να αντέξουν στενότερες σχέσεις Γερμανίας – Ρωσίας.

Κάτι τέτοιο βέβαια δεν ισχύει για την μικρή και γεωγραφικά κάπως απομονωμένη από το κέντρο της Ευρώπης Ελλάδα. Με την σχετικά σημαντική γεωγραφική μας θέση όμως η στάση και η συμπεριφορά μας δεν αφήνει τους άλλους παίκτες αδιάφορους. Πρέπει όμως με προσοχή να ζυγίσουμε καταστάσεις και ανάλογα να κάνουμε κινήσεις. Με την κατάρρευση των δύο μεγάλων ιδεολογικών μπλόκ τα πράγματα είναι ουσιαστικά διαφορετικά. Ανταγωνισμοί όμως και αντιπαλότητες εξακολουθούν να υπάρχουν. Σε άλλη βάση όμως και με άλλες προοπτικές. Όπως είχα ακούσει τον τότε Αντ/δρο της Ρωσικής κυβέρνησης Ιβάνωφ να τονίζει τον Αύγουστο του 2007 στο Βλαδιβοστόκ, “ιδεολογικές διαφορές δεν υπάρχουν πλέον. Επιστροφή στον Ψυχρό Πόλεμο δεν πρόκειται να υπάρξει. Είμαστε όμως ,μεγάλες χώρες με ιδιαίτερα συμφέροντα. Που δεν συμβαδίζουν πάντα.” Αντιθέσεις και ανταγωνισμοί λοιπόν δεν θα εκλείψουν από την ημερήσια διάταξη.

Η Ελλάδα εξακολουθεί να συμμετέχει στην Ατλαντική Συμμαχία. Και αποτελεί μέλος και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πολιτικές των οργανισμών αυτών και οι συνακόλουθες γεωπολιτικές τους δεσμεύσεις οριοθετούν την συμπεριφορά της σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες. Σήμερα βέβαια αυτοί οι περιορισμοί δεν είναι εξ ίσου αυστηροί όπως κατά το παρελθόν. Η Γερμανία λχ έγινε συνεταιίρος του Ρωσικού Nord Stream για την μεταφορά Ρωσικού φυσικού αερίου από την Βαλτική. Εξ' ίσου κι εμείς προχωρήσαμε σε συμφωνίες αγοράς αερίου από την Gazprom δίχως την παραμικρή παρέμβαση από τους συμμάχους μας. Μόνο που συμφωνήσαμε σε τιμές εξωπραγματικά υψηλές. Μέσα στην προσπάθεια να δείξουμε πως κάπως κινούμεθα ανεξάρτητα, λειτουργήσαμε ενάντια στα εθνικά μας συμφέροντα. Ψάξαμε ποτέ για το ποιος έφταιξε;

Οι αυτόνομες κινήσεις στα πλαίσια της διεθνούς σκακιέρας δεν είναι πάντα εύκολες. Η Δύση λχ είχε αντιρρήσεις για την υλοποίηση του σχεδίου μεταφοράς αερίου South Stream μέσω της Μαύρης Θάλασσας. Δεν υπήρχε όμως από πουθενά η παραμικρή αντίρρηση για τον αγωγό πετρελαίου Μπιουργκάς – Αλεξανδρούπολη. Το σχέδιο αυτό κατέρρευσε από την δική μας υπερφίαλη προχειρότητα. Ούτε μία φορά δεν φροντίσαμε (παρά τις ειδοποιήσεις κάποιων

από εμάς) να εξασφαλίσουμε από την Ρωσική πλευρά την συμβολαιοποίηση των ποσοτήτων καυσίμων που ο αγωγός αυτός θα μετέφερε. Βρέθηκαν έτσι οι εταιρίες που συναποτελούσαν το κονσόρτσιουμ του αγωγού να μην έχουν εγγράφως δεσμεύσει τις απαραίτητες ποσότητες για την πληρότητα του έργου. Με αποτέλεσμα να μην είναι εύκολη η εξασφάλιση τραπεζικής χρηματοδότησης.

Με την Ρωσία μπορούμε ευκολότερα να προσεγγίσουμε οικονομικά. Και εκείνοι δεν θα επιθυμούσαν εμπλοκές πολιτικές με την Δύση. Πριν από χρόνια η Ρωσική πλευρά είχε σκεφθεί την χρησιμοποίηση του ισχυρότατου κρατικού της ταμείου ευημερίας (sovereign wealth fund) που λέγεται Stabilization Fund για την αγορά του χρέους δυτικοευρωπαϊκών χωρών. Πολιτικές, μάλλον, εκτιμήσεις ματαιώσαν τελικά το εγχείρημα. Το ίδιο σκέφθηκε αργότερα να κάνει και η Κίνα με το China Investment Corporation. Το σχέδιο αυτό εξ' ίσου όμως ναυάγησε. Ορθολογικότερα λοιπόν είναι μικρότερα βήματα. Που δεν προκαλούν και πολιτικούς κραδασμούς. Να μην ξεχνάμε πως οι ανταγωνισμοί Δύσης και Ανατολής δεν έχουν κοπάσει. Θα μας ακολουθούν για μεγάλο ακόμα χρονικό διάστημα. Μικρά βήματα όμως μπορούν να γίνουν. Με προσοχή όμως και διορατικότητα για το αύριο.

Στις ιδιωτικοποιήσεις λχ η χώρα μας δεν έχει λόγο να κάνει πίσω. Στο ζήτημα της ΔΕΠΑ ήταν γνωστό πως η ΕΕ είχε ανοιχτά ήδη ζητήματα ανταγωνισμού με την Gazprom. Αφού όμως αποφασίσαμε, παρ' όλα αυτά, να προχωρήσουμε γιατί δεν χρησιμοποιήσαμε σαν επιχείρημα πως η ΕΕ δέχθηκε σαν εξαιρετική περίπτωση την αντίστοιχη συμφωνία της Λιθουανίας; Ακόμα και η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΣΠΑ στην SOCAR καθυστερεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Γιατί δεν θέτουμε ζήτημα, πως η ίδια η Ευρώπη τινάζει στον αέρα τις ιδιωτικοποιήσεις και πως εμείς θα προχωρήσουμε στους στόχους μας ανεξάρτητα από την δική τους στάση; Εξ ίσου αποφασιστικοί θα πρέπει να είμαστε στα ζητήματα του ΟΣΕ και των λιμανιών. Αν προσελεύσουμε τελικά Ρωσικές επενδύσεις η ομαλοποίηση των σχέσεων σε σχετικό βάθος χρόνου θα αρχίσει να υλοποιείται.

Οφείλουμε όμως να λάβουμε υπ' όψιν μας ορισμένες βασικές πραγματικότητες. Για να παραφράσουμε τον Τολστόι, οι Φιλελεύθεροι σε κάθε μέρος του πλανήτη είναι περίπου ίδιοι. Οι συντηρητικοί όμως διαφέρουν μεταξύ τους ουσιαστικά. Τους ενδιαφέρει η εθνική ιδιαιτερότητα και ταυτότητα, και υποστηρίζουν την εξαίρεσή τους από ένα ενιαίο παγκόσμιο χωριό. Η Ρωσία σήμερα του Προέδρου Πούτιν είναι μία ξεχωριστή συντηρητική δύναμη. Πορεύεται προς το μέλλον με μοχλό το κράτος. Ανοίγει τις αγορές της μεθοδικά αφού πρώτα έχει ισχυροποιήσει τομείς που θεωρεί απαραίτητους για την οικονομική της ισχυροποίηση. Κι' ο Κονταρκόφσκι λχ αφέθηκε ελεύθερος αφού η Yukos είχε απόλυτα ενσωματωθεί στην κρατική πλέον Sibneft. Να μην μας διαφεύγει πως ο καπιταλισμός νίκησε μεν τον κομμουνισμό, αφού όμως άλλαξε ριζικά προσώπειο κι' αφομοίωσε μεγάλα κομμάτια της σοσιαλιστικής κληρονομιάς. Όπως εξηγεί ο Stephen King (Losing Control, Yale Univ. Press, 2011) «ο δημόσιος τομέας καταναλώνει σήμερα παντού πολύ μεγαλύτερο ποσοστό εθνικών πόρων απ' ό τι στα τέλη του 19ου αιώνα» (σελ. 11). Όπως επισημαίνει και ο Francis Fukuyama, είναι η κρατικίστικη δεξιά παρά η ριζοσπαστική αριστερά, που βγήκε ουσιαστικά κερδισμένη από την παγκόσμια οικονομική κρίση.

Η σύγχρονη συντηρητική Ρωσία είναι αντι-κομμουνιστική, όπως όμως είναι και ταυτόχρονα αντι-φιλελεύθερη. Το μοντέλο της πειθαρχημένης δημοκρατίας («δικτατορία του νόμου», σύμφωνα με τα λόγια του ίδιου του Βλαντιμίρ Πούτιν) εκφράζει το σύστημά της. Το «μικρό κράτος» του δυτικού φιλελευθερισμού σε καμία περίπτωση δεν την χαρακτηρίζει. Ολιγάρχες όμως καθώς και σημαντικοί ελευθερόφρονες μετριοπαθείς πολιτικοί παράγοντες (όπως ο

Πρωθυπουργός Ντιμίτρι Μεντβέντεφ) ασκούν σημαντική επιρροή. Αυτά οφείλουν να εμπεδώσουν όσοι σχεδιάζουν ανοίγματα προς τα εκεί. Μια πολιτική φιλικότερη προς την Ρωσία χρειάζεται προσεκτικές κινήσεις, ανίχνευση του εδάφους πριν από κάθε κίνηση και απόλυτη συνέπεια λόγων και έργων. Η παραδοσιακή Ρώσικη κουλτούρα δεν έχει απόλυτη εμπιστοσύνη στους ξένους. Εκτιμά όμως απεριόριστα την αποδειγμένη ειλικρίνεια και συνέπεια. Σταθερά βήματα συνεργασίας, δίχως όμως απότομα πισωγυρίσματα και με γνώμονα την ιδιαίτερη θέση της χώρας μας σαν μέλος της Δύσης, θα φέρουν θετικότερα αποτελέσματα στις σχέσεις με την Ρωσία.